

Børnene
fra
Brogården

BØRNENE FRA BROGÅRDEN

Brogården.

Voer har fra gamle dage været en ret stor landsby, med en række gårde på hver side af gaden. Men udflytningen, og da navnlig ildebrande har ført med sig at gårdene nu ligger mere spredt. Johan Johansons hus var i sin tid stuehuset til en firelanget gård med jordtilliggende fra gaden til Kahr bæk. De tre gårde der nu ligger en km. øst for byen har også, før en ildebrand, været plaseret langs bygaden, og hvor nu Magda Sønderboes hus ligger lå Brogården. Men ved udflytning var den i 1832 beliggende en halv km. sydøst for Voer.

Sommeren havde været varm og tør, men der stod en ret god høst på markerne, og omkring første august var rugen moden. Der var travlhed på Brogården, Kristian og Søren Bromand var optaget af at reparere høstredskaberne, der var en fork der skulle have nyt skaft, og kratter og river skulle også være i orden. Nu over middag var brødrene i gang med at slibe leerne, da en rytter dundrede gennem gårdporten. Det var ridefogeden fra herregården.

Brogården var ligesom de andre gårde i byen fæstegårde under herregården Stenalt. Det kunne i gamle dage være ubehageligt at få besøg af ridefogeden, men det var det ikke mere. Frederik den sjette havde ophævet stavnsbåndet og bonden var nu en fri mand, men enhver fæstebonde havde endnu pligt til at møde på herregården et vist antal dage hvert år. Men det var faste rammer og det var i almindelighed de unge fra gårdene der blev sendt afsted til herregården.

Ridefogeden hilste venligt på brødrene og forrettede sit ærinde. Herremanden ønskede en mand med lø, og en opbinderske med krat, til møde på herregårdens rugmark den følgende dags morgen. Det passede nu ikke så godt for Kristian og Søren, de havde bestemt at gå igang med Brogårdens rugmark, men man forhandlede med ridefogeden om at møde med 2 mand og 2 opbindersker, så havde Brogården gjort sin pligt til byghøsten kom. Det var ridefogeden indeforstået med, han havde travlt, og red videre til de øvrige fæstebønder.

Det var naturligvis ubehageligt for husbonden at skulle undvære karl og pige, men de unge var glade for arbejdet på herregården, der gik med liv og lyst. Så var der også dette at den ene madmoder ikke ville være ringere end den anden, så det var gode varer der var i madkassen. Det var helt festligt når de unge drog af gårde, karlene var i skjorteærmer og pigerne med hvide kyser og lange høstærmer for at beskytte mod de stive strå. De var i samlet følge da de passerede vejen ned til Brogården, og Kristian og Søren med medhjælpersker sluttede sig til flokken, og kort tid efter var flokken i arbejde.

Rugmarken begyndte hvor vejen drejer mod syd efter Stenalt, altså hvor Olav Hessellund har mark. Arbejdet skred godt fremad en tid, men det begyndte at blive kvælende varmt, der var ikke en vind der rørte sig, og både mænd og kvinder svedte så det drev af dem. Før middag kom herremanden kørende i sin jagtvogn for at se hvordan arbejdet skred frem. Han plejede at møde livlige, raske unge mennesker, men nu så han kun svedige og sure ansigter. Herremanden fik da opklaret at øllet var sluppet op, og nu måtte høstfolkene spise deres medbragte mad uden øl. Herremandens vogn snurrede rundt, og i skarp trav mod Stenalt. Få minutter efter var der et anker øl på rugmarken. Høstfolkene holdt nu middag, spiste deres gode mad, og drak flittigt af herremandens stærke øl. Humøret var nu steget og man tog fat igen, men høstfolkene var nu klar over at uvejret nærmede sig. Det buldrede i det fjerne, og mørke skyer trak op fra sydvest. Pludselig forsvandt solen bag mørke skyer og det blev halvmørkt. Så var uvejret over dem, det lynede og tordnede, og da lynet slog ned i et træ nær rugmarken, gik der

panik i pigerne, de smed krattene og løb så stærkt de kunne over mod P. Hevrings gård for at komme i læ. P. Hevrings gård lå hvor nu Anders Jensens ejendom ligger. Man kan endnu se hvor brønden har været. Mændene tøvede, men da skoven forsvandt i en tåge af regn, og de kunne høre vandet sluse ned lagde de lærerne fra sig, og løb alt hvad de kunne over mod P. Hevrings port, og som sidste mand der nåede i husly var herregårdsskytten.

Pigerne var kravlet op i en høstvogn med lad der stod i porten, så der var bedre plads til mændene i porten. Nu var uvejret for alvor over dem, det lynede og tordnede så den gamle gård rystede. Pigerne i vognen jamrede og sagde skiftevis "Åja, ånej" og "Gud hjælp os". Mændene brummede noget om at det var det værste vejr de havde kendt. Regnen styrtede ned, men det varede ikke længe, så drev uvejret ud over Kattegat. Nu blev der liv i porten, pigerne fortalte hinanden hvor dårligt de havde haft det under uvejret. Mændene blev nu optaget af skytten fra herregården. Han havde lange, blanke læderstøvler på og fjer i hatten, men det var særlig hans gevær man optaget af. Det var ny og blank, sidste ny model 1832. Skytten var en flink mand, og det varede ikke længe før geværet gik fra hånd til hånd, og nåede også Søren Bromand. Hans bror Kristian var optaget af noget andet.

Efter uvejret var ovre kom P. Hevrings søster Else Marie igen ud i køkkenet og stod og vinkede og smilede til Kristian. De var forlovede og der var bestemt bryllup. Kristian vinkede igen, og alt var fryd og gammen.

Søren havde givet geværet et grundigt eftersyn, og ville give det videre til sin bror, men nu var ulykken ude. Søren gik et par skridt, gled på den våde stenbro og stødte bøssekolben hårdt mod stenene og geværet gik af med et brag, og uden en lyd segnede Kristian til jorden.

Da Else Marie hørte knaldet og så sin kæreste falde gav hun et skingrende skrig, og faldt besvimet om på gulvet. Else Marie blev anbragt på slagbænken inde i stuen, og da hun havde fået koldt vand på pande og hals slog hun øjnene op og sagde: "Hvordan med Kristian"? Ja, det var værre med Kristian, han lå på ryggen og den hvide skjorte var allerede rød af blod. Da skytten hørte skudet foer han hen til Kristian, løsnede hans skjorte og et gabende sår kom til syne. Skytten erklærede at med den slagkraft hans nye bøsse havde var der ingen håb. Kristian var dræbt på stedet. Skytten samlede sit gevær op der endnu lå på stenbroen og forstod de ulykkelige unge mennesker.

Søren Bromand stod og lænede sig op af portstolpen, han kunne intet foretage sig, han var fuldstændigt chokeret.

Pigerne oppe i høstvognen skreg op. Kristian er skudt - Kristian er død, de tumlede ned af vognen og sjokkede efter Voer til.

P. Hevring spændte nu for fjedervognen, og Kristian blev kørt til sit hjem, der blev sendt bud efter sognets ligsynsmænd og de kunne attestere at Kristian var død, og få dage efter blev han begravet på Brogårdsens familiegravsted der lå i det nordvestlige hjørne af Voer kirkegård.

Men nu kom der andre problemer. Else og Kristians kærlighedsforhold havde fået følger. Else Marie var gravid, hun var meget ulykkelig, nu havde hun mistet sin ven, og havde ingen far til det barn hun ventede.

Men nu trådte Søren Bromand til. En aftenstund midt i høstens travle tid mødte Søren i P. Hevrings hjem og tilbød Else Marie at gifte sig med hende, og lovede at være god ved hende og det ventede barn.

Else Marie sagde ja. Peder Hevring syntes også godt om Søren, der var en stabil, pæn ung mand som nu havde fået Brogården i arvefæste. Man blev enige om at der skulle holdes bryllup efter høst.

men det blev ikke bryllup med sang, spil og bagerklang, det foregik meget stilfærdigt, man var endnu rystet over ulykken.

Efter brylluppet flyttede så Else Marie ind som kone på Brogården. Hen på vinteren kom der så en lille pige til verden og hun blev døbt Mette Kristians datter, og både mor og barn havde det godt. Men Else Marie havde alligevel taget lidt skade ved ulykken med Kristian, for når der drev tordenvejr over Brogården måtte hun gå til sengs. Hendes ben kunne ikke bære hende, og engang hun arbejdede i haven blev der skudt en hare lige uden for haven faldt Else Marie besvimet om og måtte bæres ind.

Men ellers gik livet sin rolige gang på Brogården. I marts 1837 kom der igen en lille pige til verden og hun blev døbt Kjersten Marie Sørensdatter. Endelig i 1841 blev der en dreng født på Brogården. Han fik navnet Troub Sørensen, senere med tilnavnet Bromand.

Børnene voksede og kom i skole hos lærer Broch i Voer gamle skole. Fra skole tiden har Kjersten Marie fortalt følgende oplevelse. Der var en periode da den danske hær var indesluttet i Fredericia, tyskerne trængte op gennem Jylland. Kjersten Marie og hendes veninder var på vej fra skole, stod og talte sammen i korsvejen, da et hold tyske dragoner red forbi. Pludselig sprang en af pigerne fra flokken frem, rakte armene i vejret og råbte: "Tyske pak, tyske pak". Pludselig red en dragon tæt forbi pigen, og med et snuptag sad hun foran ham på hesten. Kjersten Marie og hendes veninder skrålede op om at nu havde tyskerne taget den lille pige. Hun kommer nok aldrig tilbage, de løb gredende efter rytterne. Det gik imidlertid ikke så galt, de mødte en smilende pige. Da patruljen havde drejet efter Stenalt til sønkede dragonen forsigtigt pigen til jorden igen og hun løb sine veninder i møde. Pigen fortalte at soldaten var flink, havde klappet hende på kinden og havde kaldt hende "Kleine swarte danepige". Men det var nu samtaleemne flere dage efter.

Børnene fra Brogården var nu bleven voksne, og glade og livlige som de var kom de snart med på holdet når der holdtes gilde i storstuerne på gårdene. Der var ingen forsamlingshuse dengang. Om sommeren var der særlig to begivenheder pigerne glædede sig til, det var sommermarkedet i Vejlbj og efterårsmarkedet i Randers. Nu var det 1852, det var et dejligt sommervejr og Mette og Kjersten Marie havde fået fri over middag og sammen med andre piger fra Voer vandrede de af sted til Vejlbj. Da de nåede markedspladsen var dyrene borte, men det myldrede med mennesker. - Det må bemærkes at markedspladsen lå på højre side af vejen når man kom fra Allingåbro - Ørsted vejen. Kroen lå hvor nu den første ejendom ligger. Markedet blev flyttet til Allingåbro da jernbanen blev anlagt og hotellet blev bygget. Da pigerne kom var forlystelserne i fuld gang, der var boder hvor man kunne købe honningkager og andet slik. Der var cirkus, luftgynger og karuseller og pigerne fra Voer morede sig. Hen under aften kom en ung mand der spillede hamonika, og så dansede men railænder og tyrolerhopsa. Dansen foregik lidt syd for kroen, hvor nu kirkestien går til Allingåbro. Klokkeren var nu blevet over 10 og som Kjersten Marie sagde: "Det var den tid da politibetjenten og sognefogeden kom for at rydde kroen". Det lød jo noget voldsomt men det var nu rigtig nok for der var altid nogle af krogæsterne der havde fået så mange kaffepunser at de havde besvær med at komme ud. Andre var sure over kroen skulle lukke, så blev de med vold og magt varped ud. På den tid var pigerne fra Voer allerede på vej hjem og de unge fra Hald herred fulgte dem på vej. Hver af pigerne havde en kavalier under armen til man nåede Bode krog, så skiltes de unge efter at have bestemt at mødes igen til næste år. Da pigerne havde gået nogle hundrede meter hvi-skede Mette til sin søster Kjersten Marie "Så du at den karl du fulgtes

med manglede noget af den venstre arm". Jo, det havde Kjersten Marie godt lagt mærke til, men hun syntes det var synd for ham, han kunne jo ikke gøre for at han havde en dårlig arm. Det syntes Mette var helt rigtigt og så vandrede pigerne videre og nåede Voer lidt over midnat, glade og fornøjede med dagen, men de var trætte. De havde gået 16 km. og danset railänder på grønsværen, man kan nok sige at dengang var der piger til.

Nu kom en travl tid, pigerne hjalp til både i høstet og høst, men nu var de færdige med høsten på Brogården, og far og døtre skulle til efterårsmarked i Randers.

Den lange ventede dag kom, og det var et dejligt eftersommervejr med strålende sol fra morgenstunden af, og man var tidlig på færde i Brogården. Søren Bromand var morgenmand, de brune heste blev spændt for fjedervognen og man var klar til udturen med pigerne i bagsædet. Det må lige bemærkes at på den tid havde flere bønder ikke fjedervogn, men måtte nøjes med at sætte en fjederstol på kassevognen. Søren plejede at køre om Allingåbro når turen gik til Randers. Kjersten Marie fortalte at der var ingen by dengang, kun et enkelt lille hus som købmand Stilling i Randers benyttede til varelager. Købmanden forsynede mange af beboerne i Rougsø herred med almindelige brugsvarer.

Søren kørte altså afsted fra Brogården, men havde bestemt at turen skulle gå over Møllerup. Sagen var den at der var kommet en gårdmand i matr. nr. , han hed Kristen Revsbæk, og var af den kendte sømandsslægt fra Udbyhøj. Kristen havde selv som ung været sømand, men var nu gårdmand og havde tillige forpagtet færgeriet Voer - Møllerup. Både færgeleje og færge var nu i orden. Færgen lå parat da Søren kom, og man fik hurtigt vogn og heste ombord. Pigerne var lidt angst i begyndelsen, men det var nu spændende. Færgekarlen trak færgen over fjorden i et mægtigt tov der fastgjort fra færgested til færgested. Det var forøvrigt den måde færgeriet foregik på helt op til 1925.

Det blev en fornøjelig tur for pigerne, Bromanden var en god kusk, og det gik i rolig tempo. Efter et par timers kørsel rullede de ind gennem porten til det vi nu kalder Carl Hansens købmandsgård. Det er den samme port man benytter endnu, på bjælken over porten står år 1663. Hestene kom på stald og piger og far fulgtes ad ind i skænkestuen, afleverede ordresedlen, og pigerne fik kaffe til deres medbragte mad. Søren Bromand fik øl og en stor snaps.

Så var man klar til at gå på marked. Søren om i Torvegade og Middelgade hvor hestene stod i lange rækker. Pigerne gik om på Frederikspladsen hvor der var salgsboder med mange dejlige ting. Mette og Kjersten Marie standsede ved en bod hvor en Holstens kræmmer reklamerede med at have de fineste ægte franske silkesjaler til uhørt billige priser. Pigerne spurgte om prisen. De studsede, den var større end de havde regnet med. Da kræmmeren hørte de kunne bruge et hver satte han prisen ned, og pigerne slog til. De valgte de aller fineste og fik straks sjal om skuldrene, de var vel nok glade for de fine silkesjaler. Men nu havde de ikke råd til at købe flere varer, der skulle da være penge til karuseller. Pigerne begav sig nu om på pladsen bag det gamle museum (pladsen bruges nu til parkering). Der var gynger og karuseller i massevis. Længere nede, efter havnen, hvor nu Bjerregård har bilforretning, var der telte med masser af gøglere. Pigerne morede sig, men til den aftalte tid var de igen i købmandsgården. Søren Bromand kom et øjeblik efter. Kjersten Marie bemærkede at hendes far havde fået en stor dram. Han var dog ikke særlig beruset, men i højt humør. Ja, så kørte de igen ud af den gamle port, og snart var de ude på det åbne land.

Pigerne var glade, de syntes eftermiddagssolen glintede i deres fine sjaler. Nu gik alt roligt til de nåede op på Støvring bakke, så skete

der noget. Der kom en vogn bagfra og kusken råbte: "Bromand, hold til side og lad herremanden komme forbi". Bromand så sig tilbage og opdagede at det var herremanden fra Stenalt han havde bag sig. Men hvad tog nu den ellers rolige og besindige mand, han råbte tilbage: "Der ingen der kører forbi Søren Bromand". Han fattede pisken, og med et ordentlig smæld svang han den hen over ryggen af hestene. Nu begyndte en vanvittig kørsel. Da de nåede Møllerup var herremandens heste så tæt på Bromandens vogn så hestenes hoveder var inde over pigerne, og skum og savl drev ned af de franske sjaler. Mette der var den ældste af pigerne råbte til sin far: "Hold da til side ellers sker der en ulykke". Bromand svarede: "Ikke før mine heste ligger styrtet for vognen". I firespring, eller skal vi sige fuld galop gik det ned af bakken, men Bromand holdt sine heste på benene og som første vogn rullede Bromand foran færgeshuset. Et øjeblik efter var også herremandens vogn på stedet. Herremanden foer ud af den lukkede vogn, tog mod færgemanden i døren, greb i lommen og der faldt en god dusør i færgemandens hånd. Han lettede på hatten og bukkede dybt og få minutter efter var herremandens køretøj ombord på færgen. Alt medens Bromand klappede og talte berørligende til sine ophissede og skummende heste sejlede herremanden fra færgestedet. Kjersten Marie mente ikke hendes far tog det så tungt, han var kommet først til færgestedet, det var ikke lykkedes for herremanden at køre forbi Søren Bromand.

Det varede ikke længe inden færgen var tilbage, og familien nåede Brogården i god behold. Det eneste der tog skade af køreturen var pigernes franske sjaler, de var og blev skjoldede af hestenes savl.

Nu var de unge fra Brogården nået den alder hvor man kan sige de er giftefærdige. Mette Kristiansdatter var hende der først blev afsat. Hun blev gift med Niels Laursen og blev så kone i gården matr. nr. 5a. Det var en god gård og Niels var en dygtig landmand og velhavende efter den tids forhold. Mette og Niels Laursen fik tre børn, Laurs, Kirstine og Else Marie.

Da Mette var død, og Niels var ved at være gammel fik Laurs skøde på gården, og pigerne fik hver 3.000,- kr. det var mange penge den gang. Laurs giftede sig med Else Marie f. Kristensen, de fik 2 børn. Sønnen blev kaldt op efter farfar og blev døbt Niels Laursen. Pigen Mette Marie blev gift med Thomas Møgelvang, og blev så kone i gården matr. nr. . Niels blev gift med kromandens datter Agnes. De bestyrede gården i mange år for Else Marie, men fik efter nogle år skøde på gården. Agnes og Laursen, som man kaldte ham, var gode og glade mennesker, og de havde et godt hjem.

Folk ville gerne besøge dem, for det var et hjem hvor sang og musik havde en stor plads. De havde fem børn, de tre rejste ud, med Jens Kristian blev hjemme og hjalp med bedriften. Den ældste datter Laura blev gift med Niels Pedersen, skomager, senere kirkebetjent, de byggede hus nær gården. Agnes var som nævnt kromandens datter og var meget dygtig til at lave mad, og det varede ikke mange år inden hun var kogekone for hele sognet. Når der skulle holdes gilde kom der bud efter Agnes.

Der kom en række gode år for Agnes og Laursen, men da Agnes havde passeret de 60 år begyndte kræfterne at svigte, en slags lammelse, det tog mere og mere til og nu måtte hun love for sin datter Laura der plejede sin mor til hun døde 71 år gammel. Laursen begyndte også at være præget af sygdom, og i 1966 døde Niels Laursen 75 år gammel.

Jens Kristian passede bedriften, og Laura hjalp sin far på alle måder.

Da de andre tre børn også var gode og hjælpsomme over for forældrene kom Agnes og Laursen aldrig til at føle sig ensomme.

Ja, det var så historien om Mette Kristiansdatters søn og sønnesøn. Men Hvordan gik det så Mettes døtre? Jo det gik forholdsvis godt.

Kirstine blev gift med Hybert Andersen, og de købte en gård mellem Hollandsbjerg og Bode. De fik ingen børn men tog så Hyberts broderdatter til sig. som deres egen.

Hun hed Ane Kathrine og da hun blev voksen giftede hun sig med Niels Peter Revsbæk, så nu var de fire om bedriften. Kirstine døde få år efter. Niels Peter talte med sin svigerfar om de ikke skulle se dem om efter en bedre gård. Chansen kom da gården matr. nr. 22 a i Voer blev til salg. Hybert og Niels Peter tog over og så på bedriften, der blev handlet, og i marts 1915 flyttede familien ind på Skippersminde. 1921 døde Hybert Andersen og Ane Kathrine og Niels Peter fik skøde på gården. Niels Peter var en dygtig landmand, han fik flere køer, byggede ny lade, og en del af stuehuset blev fornyet. Årene gik, og da Niels Peter og Ane Kathrine begyndte at føle sig gamle solgte de gården til deres yngste søn Svend.

I foråret 1949 blev Svend gift med Hanne fra Vensyssel, og der begyndte ny fremgang for gården. Der blev bygget moderne køstald, nyt stuehus, mekaniseret både ude og inde. Nye landbrugsmaskiner, marken blev forbedret, så nu er Skippersminde en af byens bedste gårde.

Hvordan gik det så Mettes yngste datter, jo, det gik godt. Else Marie blev gift med Jens Mogensen, og blev så kone i gården matr. nr. 8 a. Jens Mogensen havde arvet gården efter sin far, Kristian Jensen, kaldet gårdmand. Kristian var en god og venlig mand, men det kneb lidt med landbruget. Man sagde om ham at Kristian Gårdmand solgte jord så længe at han var lige ved at blive husmand. Det var nu overdrevet, det var en god lille gård Else Marie kom til, og hun kom med en pæn medgift samt et godt udstyr, så der blev snart velstand i gården. Else Marie havde lune og sans for humor, og hun var god ved børn. Else Marie var jo bedstemors søsterdatter og sidst på eftermiddagen til nytårsaften fik vi lov til at gå ned og rumle for Else Marie. Hun var forberedt, i årets løb havde hun opbevaret alt revnet og ituslået porcelæn. Når vi så stod og rumlede med vores voggipotter kom Else Marie hen til vinduet med noget porcelæn i hænderne, hun forestillede at blive så bange da hun så vore masker at hun tabte det hele på gulvet. Så smed vi maskerne, kom ind og ønskede godt nytår. Else Marie sad på en stol og jamrede sig over at hun havde tabt en ny krukke, men hun var nu glad for at vi kom og ønskede hende godt nytår. Så fik vi klejner og pebernødder, drog så hjem og fortalte bedstemor at Else Marie havde tabt en helt ny krukke på gulvet. Bedstemor smilede, hun vidste besked.

Else Marie var også god ved gamle mennesker, også over for sin svigerfar, hun havde jo ellers grund til at være sur på ham fordi han havde solgt udemarken fra gården, men det var hun ikke. Kristian var nær beslægtet med Jens Laursen, kaldet skomager, De var nu begge enkemænd.

Jens Skomager kunne lide at komme og snakke med Kristian i hans opholdsstue. Men ofte blev de enige om at de ville ned og besøge Else Marie, hun tog venligt imod dem, spurgte om de ville have en kaffepuns. Så var de gamle glade og satte sig til bordet. Kaffekanden og klukflasken kom nu frem, Else Marie havde nøje passet at der kunne blive 3 små kaffepunser til hver. De gamle fortalte soldater historier for hinanden. Jens havde været trankonstabel, og Kristian infanterist og hver holdt på at deres våbenart var nr. 1.

Når den tredje puns var nede var stemningen i top. Jens Skomager foer op og råbte: "Hans majestæt betroede mig en hest og sabel", satte sig overskrævs på en stol og parerede så til højre og venstre og drabelige

hug fremover. Det kunne Kristian ikke sidde stille og se på, han sprang op, gjorde stram honør og råbte endnu højere end Jens: "Hans majestæt betroede mig gevær og bajonet" og igen med komandostemme "Bajonetten på", så før Kristian frem mod fjenden med faldet bajonet. Tilbage igen i forsvarsstilling, pany frem. Imedens kæmpede Jens en drabelig kamp mod de fremstormende fjender, da de var overvundne blev der kommanderet "Fremad i galop", men det kneb for Jens at få stolen med. Når de gamle begyndte med deres militære øvelser gik døren til køkkenet op, og Else Marie morede sig hjertelig over de gamles krum-spring. Nå men de tabte snart vejret, og søgte tilbage til bordet. Der var ikke mere snaps, men endnu en lille tår kaffe og et stykke kandis. Så brød de gamle op, takkede for kaffen og trissede så hver til sit. De havde endnu engang oplevet et lille pust fra de glade ungdomsdage.

Årene gik, og i 1933 døde Else Marie 70 år gammel. Sønnen Niels Kristian overtog nu gården, han havde i mange år været gift med Oline f. Olesen. Da Oline døde i 1945 kun 62 år gammel, ja så fik Jens Mogensen nr 2 skøde på gården. Jens var gift med Johanne ff. Kobberbøl. De gav deres to sønner en god uddannelse Niels Kristian blev ingeniør og Knud redaktør. Da helbredet begyndte at svigte for Jens gik den gamle slægtgård i arv til Niels Kristian.

Den gamle Jens Mogensen var død i 1951 90 år gammel.

Niels Kristian byggede en moderne gård øst for byen. Jens og Johanne samt gamle bedstefar blev boende i den gamle gård.

Det må nævnes at der i den gamle slægtgård ikke var født en pige i 100 år. Men året efter at Niels var blevet gift med Inger kom der en lille pige til verden, til stor glæde for familien.

Ja, sådan gik det altså Mette Kristiansdatter og hendes efterkommere.

Sønnen Truels Sørensen.

Hvordan gik det så Truels fra Brogården. Jo, i begyndelsen gik det godt. Han havde fået Brogården i arvefæste, og ved sit giftermål med Maren Christensen, kaldet Fynbo, blev han ejer af gården matr. nr. 6a Voer by og sogn. Nu var Truels både gårdfæster og gårdejer. Det kneb for Truels at passe begge gårde, når han havde rigtigt travlt foer han fra den ene gård til den anden uden træsko i de bare hosesokker. Kammerherre Rudolf Brunn var nu ejer af Stenalt, og han gav Truels et godt tilbud om at afstå fæstemålet. Truels slog til.

Kammerherren lod udbygningerne jævne med jorden og lagde Brogårdens jordtilliggende under herregården. P. Hevrings gård var gået samme vej. Stuehuset til Brogården fik lov at stå til 1940, så gik det ned og der var ikke mere tilbage af Brogården.

Nu var Truels så kun gårdejer men det gik stadigvæk ikke godt med landbruget. Truels var et selskabsmenneske, det hændte lovlig ofte at han kom hjem til Maren med gode venner, så fik de en kaffepuns, undertiden flere. Brændevinen var ganske vist billig dengang, men det gik ud over bedriften, Maren og Truels havde få børn, tre drenge og to piger.

Kristen og Martinus kom i murelære og blev senere anerkendte murer-mestre i Holbæk. Mariane blev gift med en smed i Harridslev. Da gården blev solgt måtte Søren ud og prøve lykken. Else Marie blev ikke gift og blev hjemme hos forældrene.

I 1898 da Truels var 57 år solgte han gården til Kristian Revsbæk. Sønnen byggede så et hus til forældrene på gårdens toft. Maren begyndte nu at holde pøgeskole, så vi læste A B C og lærte at skrive hos Maren. Truels var ikke gammel nok til at få aldersrente så han måtte ned til Trine Markussen og passe bedriften for hende. Arbejdet

tyngede ham nu ikke, når han kom hjem, og havde spist sin gode aftensmad, fået ild på piben, kunne han fortælle muntre historier. Maren døde i 1912, men Else Marie blev hjemme og passede huset for sin far. Alle fem børn var gode ved Truels, så da han døde i 1928 67 år gammel, kunne man sige, at trods økonomisk modgang havde Truels haft et langt og lykkeligt liv.

Datteren Kjersten Marie Sørensdatter.

Kjersten Marie Sørensdatter fra Brogården, hvordan gik det så med hende.

Kjersten Marie blev hjemme på Brogården til hun var ved at blive en gammel pige, 30 år, men endelig i 1867 blev hun gift med grd. Jens Nielsen med tilnavnet Sønnerbo. Nu blev Kjersten Marie så kone i gården matr. nr. 21 a Voer by og sogn. Der var et ret godt jordtilliggende til gården, men bygningerne var meget gamle og noget forsømte. Men Kjersten Marie er nok ikke kommen tomhændet fra Brogården, for i løbet af ganske få år var gården nybygget. En pæn gård var det, alle fire længder med bindingsværk og stråtag. Vejrhanen på laden og et kastanie-træ midt i gården. Stuehuset der før lå mod nord, var nu bygget i syd.

I 1871 fik de en datter og hun fik navnet Else Marie efter Brokonen. Nu kom der mange gode år for Kjersten Marie og Jens. De fik kun det ene barn, men hende havde de også megen glæde af. Else Marie havde et venligt og godt sindelag så alle mennesker kunne lide hende.

Med bedriften gik det godt, Jens Sønnerbo var den første der begyndte at samle ajlæ op, og køre det ud på marken.

I året 1892 fejrede de deres sølvbryllup som et forholdsvis lykkeligt sølvbrudepar. Lærer Nygaard havde skrevet en sang i dagen anledning. Sangen har vi i behold endnu.

Men nu begyndte heldbredet at svigte for Jens, han tabte i vægt og hostede, og det blev snart klart at han havde tærende syge. Jens blev svagere år for år, så nu var der brug for en ung stærk mand på gården. Det sørgede Else Marie for, den 17. oktober 1896 blev hun gift med Mads Krog Revsbæk på hans 22 års fødselsdag. Samme år i december døde Jens Sønnerbo 58 år gammel.

Mads fik nu skøde på gården, men måtte først underskrive et opholds-brev til sin svigermor.

I 1897 kom der en dreng til verden og han blev kaldt Jens Sønnerbo efter morfar. I 1901 kom der endnu en dreng til verden, og han blev døbt Morten Revsbæk efter farfar. Endelig i 1904 kom så pigen og fik navnet Eleonora.

Men nu begyndte modgangen. Mor var på den tid allerede præget af sygdom, og det viste sig også at den lille pige ikke var levedygtig. Hun døde 3 mdr. gl. til stor sorg for familien.

Det blev ikke bedre med mors sygdom. I foråret 1906 blev hun undersøgt af dr. Frandsen der erklærede at hun led af tuberkulose og skulle have et ophold på Ørsted sygehus. Hun tilbragte det meste af sommeren på sygehuset, kom så hjem tilsyneladende i bedring, men om vinteren tog hosten igen til, og foråret 1907 måtte hun igen indlægges.

Men nu begyndte Jens Sønnerbo der var 10 år også at hoste, og følte sig træt. Efter en undersøgelse viste det sig at han måske havde begyndende tuberkulose i højre lungespids. Så kom Jens Sønnerbo også på sygehuset. Nu var hjordedrengen væk, så måtte undertegnede, der kun var 6 år,

hjælpe tjenestepigen med køerne.

En dag var uheldet ude, en ko sparkede ud, drengen falder om, blev båret ind i stuen og sat på en stol. Da var låret allerede så opsvulmet så bedstemor måtte klippe bukserne af, for at få benet fri.

Der blev sendt bud efter læge. Dr. Frandsen erklærede at låret var brækket næsten helt ved hoften. Drengen skulle omgønde på sygehuset. Far protesterede, drengen skulle behandles hjemme. Man skulle ikke bedøves for han havde nok en hjertefejl, og så ville han dø under narkosen. Lægen forsikrede at drengen ikke fejlede noget, og at der ikke var nogen fare ved at bedøve ham. Far holdt på sit standpunkt, og fik sin vilje. Der blev sendt bud efter ekstra hjælp fra sygehuset.

Drengen blev anbragt på et bord, på ryggen, og så tog man fat. Der var vel ikke noget at sige til at drengen skreg så det kunne høres langt væk. Præstefruen kom til stede. Hun fandt Mads i den anden stue, han var vel søgt derud for at have drengens skrig lidt på afstand.

Præstefruen bebrejdede Mads at han ikke lod drengen bedøve, dette var mishandling, og når han havde så megen modgang så var det fordi han ikke var troende nok. Men nu trådte farmor Karen til, hun lod præstefruen vide at man ikke ville høre bebrejdelser. Mads havde haft modgang nok, han havde mere brug for et venligt ord.

Endelig var behandlingen ovre og dagen efter blev jeg så kørt på Sygehuset.

Nu havde far så sin kone og begge drengene på sygehuset.

De første dage blev drøje. Det viste sig at det dårlige ben var kortere end det raske. Der blev bundet en snor om foden. Snoren gik ned over fodenden af sengen, der blev hængt lodder på, så var benet i stræk. Det var drøjt så længe det varede, men det blev snart bedre.

Få timer før jeg blev kørt på sygehuset var Jens Rokkedrejer kommen og foræret mig et dejligt skib. Det havde jeg med og da nu benet var i bedring ville jeg gerne lege med skibet, men havde ingen vand.

Så en dag kom sygeplejersken med en balje fyldt med vand, forærede mig en negerdreng, han skulle være kaptajn.

Nu var jeg glad, jeg kunne række ud af sengen og lege med mit dejlige skib.

Om aftenen kom sygeplejersker og nogen nogenlunde raske patienter for at besøge familien, vi var tre på samme stue. De fik mig til at synge for dem. Om foråret havde der været en trop fra Frelsens Hær på besøg i Voer, de spillede og sang for os, jeg lærte nogle af sangene. Nu kan jeg kun huske omkvædet fra en af sangene, og det som jeg opfatter det den gang. Omkvædet lød "Ho, hej de gå, ho, hej de gå". Jeg tror tilhørerne var helt betaget af den lille purk der sådan kunne synge.

En dag kom en sygeplejerske og forærede mig en lille spilledåse, når man drejede i svinget kunne den spille en bestemt melodi. Nu snart 70 år efter har jeg endnu spilledåsen i behold, og den kan stadig spille den gamle melodi.

Jens Sønderbo blev først rask, efter 3 ugers forløb blev han erklæret for rask, og sendt hjem.

Efter et ophold på sygehuset i 6 uger blev jeg også hjemsendt, men med krykker. I løbet af et par måneder kunne jeg smide krykkerne.

Det var værre med mor, hun kom hjem om efteråret men opgivet af lægerne, Det blev en drøj vinter for familien, og da navnlig for gamle bedstemor. Hun plejede sin syge datter så godt hun kunne, men det var håbløst. Mor døde d. 25. maj 1908 kun 36 år gammel.

Nu kunne bedstemor ikke mere, hun ville på aftægt.

Samme år skete dette at Mogens Pedersens gård blev udstykket, og far købte 2 enge og fik samtidig brugsret over en lod kaldet jagtjorden.

Nu var gårdens areal forøget med 20 tdr. ld.

Far var stemt for at der skulle bygges en hel ny gård der stod i forhold til det forøgede areal.

I 1909 blev så halvdelen af det gamle stuehus revet ned. Bedstemor kunne så beholde sin lejlighed. I 1910 blev der holdt færdiggilde. Da var det først i orden med gardiner og møbler. På sydgavlen står der endnu "Nordgård 1909". Hele familien var samlet, og det blev en rigtig festdag med et dejligt septembervejr. Vi har endnu flere billeder fra dagen.

Nu skulle der så bygges videre, men far var noget uheldig med folkeholdet, både karl og pige løb af pladsen om foråret.

I 1912 havde vi et godt folkehold, og der blev hentet en mængde tømmer i Eldrup og Løvenholm skovene. Så endelig i foråret 1913 gik den gamle lade ned og i løbet af sommeren blev der bygget en stor moderne lade, ja den er vel tidssvarende endnu år 1975.

Nu skulle så kostalden stå for tur, 1915 eller senest 1916, men det skulle komme til at gå helt anderledes.

Krigen brød ud i 1914 og priserne på byggematerialer steg, og der var uren på arbejdsmarkedet. Det var som om far tabte lysten til mere byggeri så længe krigen varede.

Men så fik han andre interesser, vi fik klaver i 1916, og der blev købt en mængde porcelæn og sølvtøj.

Vi havde nyt stuehus, nye møbler men om aftenen søgte vi gerne ind til bedstemor. Inde hos far var der visse regler som skulle overholdes. Vi måtte ikke ryge for så fik vi "rygerstrube", så lidt kaffe som muligt for ellers fik vi grå hud. At læse romaner var også af det onde.

Så var det godt at komme ind til bedstemor, der måtte vi ryge, der vankede også en tår kaffe, og så holdt hun ugens nyheder.

Bedstemor kunne fortælle om gamle dage, og jeg var opmærksom tilhører. Det var navnlig krigen i 1864 hun fortalte om. Hendes mand Jens Sønderbo havde aftjent sin værnepligt i Kiel 1863 så han var en af de første der blev indkaldt da krigen brød ud.

Sognefogeden havde sørget for vogn til at køre de værnepligtige syd på. De skulle samles i Århus for at få krigsmæssig udrustning, og derefter på march mod Dannevirke.

Da vognen kørte fra Voer var mange af beboerne mødt op for at sige farvel. Jens Sønderbo og en kammerat sad rolige og ligevægtige på bagsædet, men tredje sad ved kusen og han var meget uligevægtig og støjende, han sang: "Enten man dør udi krigen eller man dør udi sengen". Man så ham aldrig mere, han blev derude.

De danske soldater marcherede så fra Århus mod Dannevirke, som de nåede i god behold. De første dage gik godt for danskerne, når de tyske patruljer blev for nærgående blev de slået tilbage, og de danske soldater var ved godt mod.

Men så en dag ved aftenstide kom chokket. Ridende ordenanser kom med ordre fra general de Meca om at den danske hær inden 2 timer skulle være på march mod Dybbøl, Dannevirke skulle rømmes. Soldaterne var som lammet. Der var fare for mytteri, der taltes om at kongen og general de Meca var forrædere. Måske var de tyskervenlige begge to?

Der blev ikke lang diskussion, snart var den danske hær på tilbagetog, på vej mod Dybbøl. Det blev en drøj tur, vinden var i nordøst, og sne og islag piskede soldaterne i ansigtet. Vejene blev spejlblanke så hestene ikke kunne trække de tunge kanoner. Så måtte fodfolket træde hjælpende til.

Tyskerne opdagede snart at Dannevirke var forladt, og satte efter den vigende hær, og ved Sankelmark nåede en afdeling østrigske dragoner den danske bagtrop, men de fik en varm modtagelse. Under komando

af general Max Møller gjorde danskerne modangreb, og østrigerne flygtede.

Så nåede den danske hær i læ bag Dybbøl skanser. Men det var en træt og forkønnen hær der var samlet bag skanserne. Soldaterne havde ikke været af tøjet siden de forlod Dannevirke, og støvlerne var næsten frosset fast på benene. Men nu fik de tøjet tørret, støvlerne tørt op, og de fik rene strømper og tørt undertøj, så steg humøret igen.

Det var nogenlunde roligt den første tid, tyskerne havde endnu ikke fået deres artilleri i stilling. Men det var koldt og soldaterne frøs. Så fandt Jens Sønderbo på at lave et ildsted, og fik fat i kogegrej, så lavede han kaffe til soldaterne. De var glade for den varme drik, og officerene betalte godt for kaffen.

Nu havde tyskerne fået nogle svære kanoner i stilling ovre på Broager, de kunne beskyde skanserne på tværs og nu blev det drøjt at være der. Jerbpassede dog stadig sin kaffebar, men så en dag gik det galt. Pludselig blev der råbt "Broager dæk". Jens smed sig ned på jorden, men i samme øjeblik var hans ildsted og kogegrej sprængt i luften. Jens slap med skrækken.

Nu blev der ikke mere lejlighed til at lave kaffe, Tyskerne skød nu skanserne sønder og sammen. Mange soldater faldt hver dag.

Så nåede man da d. 18. april. Bedstemor mente at Jens og hans afdeling var afløst en time før tyskerne myldrede ind over skanserne. De var trukket tilbage for at få en tiltrængt hvil. Så kom der ordre om at de så hurtigt som muligt skulle søge at nå over til Als, ellers ville de blive taget til fange af tyskerne.

Det blev et tilbagetog der efterhånden udviklede sig til flugt. Soldaterne kunne ikke gå samlet da granaterne faldt tæt og mange blev dræbt inden de nåede vandet. Da Jens passerede Dybbøl mølle stod den i brand, og da han nåede broen over Alssund var der ingen bro mere, den var skudt i stumper og stykker. Jens og nogle kammerater fik fat i en båd og slap over til Sønderborg. Men det var et sørgeligt syn, Byen var næsten ødelagt, det brændte mange steder, og beboerne var flygtet.

Soldaterne flygtede nu op gennem hovedgaden der var nogenlunde pasabel, men der var mange forretninger der var ødelagt. Der var 2 guld og sølvvareforretninger der var totalt udbombet, og guld og sølvvarer lå spredt ud over fortov og gaden.

Der var nogle af soldaterne der samlede op og stoppede i lommerne, men det ville Jens ikke være med til. Da de var nået i god behold ud af byen var der en soldat der havde tabt en lille sølvske. den samlede Jens op og stoppede den i sin vestlomme. Bedstemor viste mig skeen flere gange, men nu ved jeg ikke hvor den er, måske er den gået tabt.

Da jeg ca. 70 år senere første gang var på Dybbøl skanser var det som jeg kendte det hele. Byen der var skudt i brand, broen der var ødelagt, og Dybbøl mølle der brændte. Ligeledes skanserne hvor bedstefar havde lavet sin kaffe. Bedstemor havde fortalt det så tit at det sad fast i hukommelsen.

Jens kom hjem fra krigen og blev så gift med Kjersten Marie fra Brogården. Men bedstemor kunne også fortælle om årene efter krigen. En aften Jens havde fået sin aftensmad, han havde fået ild på porcelænspiben og læste avisen, faldt han i søvn. Der var fuldstændig stille i stuen, men pludselig foer Jens op og fattede piben og slog den med sin kraft mod den modsatte væg. Piben splintredes i stumper og stykker. Jens vågnede op, han havde drømt tyskerne var over ham. De gamle krigere blev ved at holde sammen. En gang hver sommer samledes de til fest i en af gårdene. Jens Sønderbo var jævnligt vært, så

mødte man til frokost, og så dansede man i storstuen om eftermiddagen. Efter aftensmaden fik konerne kaffe i en stue. Mændene en bolle punch i en anden stue, så steg humøret, og man opfriskede gamle oplevelser.

Men det fik brat ende med bedstemors historier. Nytårsdag 1917 klagede hun over smerter i brystet. Den 2. januar blev der hentet læge, og han konstaterede en kraftig lungebetændelse og den 5. januar 1917 døde bedstemor næsten 80 år gammel.

Det var så historien om de tre børn fra Brogården. Kjersten Marie var vist den der fik mest modgang i livet.

Vi savnede bedstemor, men livet gik jo videre på Nordgård. Krigen sluttede 1918 og nu kom byggeriet atter på tale. Men nu var Jens Sønderbo soldat, og kom derefter på højskole. Så var det min tur til at komme på skole og derefter var jeg soldat i Holbæk i 1922.

Jens Sønderbo og Magda Lykke blev gift i 1920 og havde købt Vejjård hvor de havde deres bopæl i næsten 40 år.

Men endelig i 1925 blev det alvor med at bygge nye avlsbygninger, og om efteråret blev der holdt et festlig færdiggilde for hele familien. Far fik nu igen modgang. Samme efterår som vi var færdige med at bygge fik han en lammelse i venstre side, det tog hans arbejdskraft, men han kunne dog stadig gå og glæde sig over de nye bygninger. Det gik stadig tilbage med fars heldbred, og den 1. maj 1929 fik jeg gården i forpagtning for en 10 årig periode.

Nu fik vi elektrisk lys og kraft, og en ny kværn. De ældste af hestene blev skiftet ud med unge avlshopper. Det kom mig til gode under 2. verdenskrig, da jeg kunne jeg sælge mange dyre heste.

Vi havde stadig bedstemors aftagtbolig, den var efterhånden bleven forfalden. Endelig i 1931 gik den ned og vi fik en pæn og stor tilbygning til det daværende stuehus.

Nu var hele gården nybygget og der var ikke en sten tilbage af Jens Sønderboes gamle gård.

Med fars heldbred blev det stadig ringere og den 24. april 1934 døde han 59½ år gammel.

Der var ikke skrevet noget testamente, så nu skulle der jo deles. Far havde flere gange nævnt at den store skulle dele og den lille tage først. Sådan blev det så. Jens Sønderbo delte penge, eller gård. Jeg valgte så gården. Ligeledes med indboet. Sønderbo sagde "Porcelæn, sølvtøj eller møbler". Jeg valgte møbler, dem havde jeg mest brug for. Alt var foregået i fred og fordragelighed.

I maj blev så skødet underskrevet, og så var jeg da ejer af Nordgård.

Nordgård 1 februar 1975

Morten Revsbæk.